

## **FUNKCJONOWANIE SYSTEMU DORADZTWA ROLNICZEGO W OPINII ROLNIKÓW WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO**

Stanisława Sokołowska

Uniwersytet Opolski

**Abstrakt.** Doradztwo rolnicze jest unikalną formą ustawicznego kształcenia rolników i mieszkańców wsi. Ten jego atrybut uznano za istotny dla nowej transformacji rolnictwa europejskiego, czego wyrazem jest ustanowienie systemu doradztwa rolniczego w przestrzeni europejskiej (*Farm Advisory System*). Skuteczność działania tego systemu zależy od wielu czynników, głównie jednak od aktywnego zaufania rolników do wiedzy, która jest im przekazywana. W opracowaniu posłużono się danymi zebranymi metodą wywiadu kwestionariuszowego w towarowych gospodarstwach rolnych województwa opolskiego. Na ich podstawie określono miejsce i rolę doradztwa rolniczego w systemie wiedzy i informacji rolniczej, rodzaje wiedzy poszukiwanej przez rolników oraz przedstawiono ocenę respondentów dotyczącą znaczenia tej struktury instytucjonalnej w rozwoju gospodarstw i rozwoju lokalnym. Rozpatrzono także kwestię wykorzystania regionalnych platform internetowych w realizacji zadań doradztwa rolniczego. Opracowanie kończą wnioski odnoszące się do wyzwań stojących przed regionalnymi strukturami doradztwa rolniczego.

**Słowa kluczowe:** doradztwo rolnicze, struktury doradztwa rolniczego, wiedza i informacja rolnicza, usługi doradcze, tematyka szkoleń

### **WPROWADZENIE**

Doradztwo rolnicze jest unikalną nieformalną metodą ustawicznego kształcenia rolników i mieszkańców wsi. Dzięki wykorzystaniu narzędzi racjonalnej komunikacji może wywoływać dobrowolne zachowania służące ukierunkowaniu procesów w gospo-

darstwach rolnych. W wielu krajach doradztwo rolnicze jest wyodrębnione instytucjonalnie bądź jest statutowym obowiązkiem innych instytucji, np. uniwersytetów stonowych w USA, Izb Rolniczych w Niemczech itp. Wyodrębnienie systemu doradztwa rolniczego (SDR) w Unii Europejskiej jest powiązane z reformami WPR z 2003 roku [Wiatrak 2013]. Reformy te zapoczątkowały transformację europejskiego modelu rolnictwa, w której – według Tomczaka [2009] – rolnictwo „przechodzi od charakteru zasobowego, o decydującej roli tradycyjnych czynników produkcji (ziemia, kapitał, zatrudnienie), do charakteru naukowego, tj. chłonności na postęp techniczny, agrobiologiczny, organizacyjny, rynkowy itp.”. Dzięki takiej zmianie tradycyjne zasoby stają się kapitałem naturalnym, kapitałem realnym, kapitałem ludzkim i są mobilizowane, restrykturyzowane i dywersyfikowane dzięki wiedzy, innowacjom i relacjom społecznym.

Edukację i zapewnienie wiedzy rolnikom w realizowanych przez gospodarstwa rolne funkcjach środowiskowych uznano za pierwszy krok i podstawowy obszar, od którego należy rozpocząć zmiany w europejskim modelu rolnictwa. System doradztwa rolniczego jest statutowany w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1782/2003 ustanawiającym płatności bezpośrednie i powiązany głównie z realizacją zasady *cross compliance*. Jednak w pkt. 8 preambuły przywołanego Rozporządzenia podkreśla się, że ma on wspomagać rolników, aby mogli sprostać standardom nowoczesnego, wysokojakościowego rolnictwa i służyć poprawie ich świadomości w zakresie przepływów materiałowych i procesów zachodzących w gospodarstwach związanych z ochroną środowiska, bezpieczeństwa żywności, zdrowia i dobrostanu zwierząt [Rozporządzenie Rady... 2003]. Procesy uczenia się powinny być więc powiązane z mapowaniem procesów zachodzących w gospodarstwach rolnych, szczególnie tych, które otrzymują płatności bezpośrednie powyżej 15 tys. euro. Nieco inaczej rola systemu doradztwa rolniczego jest definiowana w Rozporządzeniu ustanawiającym Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005). W pkt. 15 preambuły tego dokumentu mówi się o poszerzeniu zakresu działań dotyczących: szkoleń, informacji i rozpowszechniania wiedzy, ponieważ „kwestie te dotyczą zarówno konkurencyjności rolnictwa (...), jak i gospodarowania i celów środowiskowych” [Rozporządzenie Rady... 2005]. Art. 20 cytowanego rozporządzenia statuuje stosowane działanie w tym zakresie poza szkoleniami wskazuje również na potrzebę usług w zakresie zarządzania gospodarstwem i usług zastępstwa zarządczego. W nowym rozporządzeniu dotyczącym zasad funkcjonowania tego funduszu w perspektywie 2014-2020 system transferu wiedzy, szkoleń i informacji ma charakter horyzontalny i jest powiązany ze wszystkimi przewidzianymi do realizacji priorytetami [Rozporządzenie... 2011].

Według Drygasa [2013], „duża różnorodność i szeroki zakres oferowanego (...) instrumentarium określa dla instytucji doradztwa rolniczego ogromne pole dla współpracy z potencjalnymi beneficjentami wsparcia PROW 2014-2020”. Ocena skuteczności doradztwa rolniczego jako systemu instytucjonalnego przez pryzmat jego roli w absorpcji wsparcia finansowego UE dla rolnictwa jest uzasadniona i potrzebna. W dyskusji o kształcie i funkcjonowaniu SDR po 2013 roku jeszcze istotniejszy jest, jak zauważa Drygas [2012], wymiar strategiczny. Z tego punktu widzenia należy zdefiniować miejsce i rolę SDR w całym systemie wiedzy i informacji rolniczej [Brodziński 2013] i określić jego rolę w dyfuzji innowacji [Chyłek 2012], nie tylko wdrażanych wewnątrz gospodarstw rolnych, lecz także regulujących ich relacje z otoczeniem rynkowym, środowiskowym, instytucjonalnym i społecznym.

Jedną z przyczyn luki strategicznej w myśleniu o systemie doradztwa rolniczego, o której pisze Drygas [2012], jest regionalne zróżnicowanie rolnictwa w Unii Europejskiej i w Polsce oraz związana z tym potrzeba regionalnej ekonomii rozwoju obszarów wiejskich. Powinna ona stanowić zaplecze teoretyczne regionalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa wyznaczających pole działania systemu doradztwa rolniczego funkcjonującego na danym terytorium.

## CEL I METODY BADAŃ

Na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Opolskiego od ponad dwudziestu lat są prowadzone badania na temat zmian w organizacji i produktywności rolnictwa oraz zmian w otoczeniu rolnictwa województwa opolskiego. Kolejno przeprowadzano badania nad zmianami w rolnictwie w okresie dochodzenia do gospodarki rynkowej, problemami wejścia w struktury Unii Europejskiej, endogennymi i egzogennymi warunkami trwałego rozwoju towarowych gospodarstw rolnych. W 2013 roku podjęto badania nad problemami rolnictwa towarowego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich regionu opolskiego. W każdej prezentowanej edycji badań uwzględniano blok problemów dotyczących funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego i wiejskiego. W prezentowanym artykule pokazano problemy funkcjonowania doradztwa rolniczego w badaniach użytkowników gospodarstw w 2013 roku. Porównano je, na ile to było możliwe, z badaniami z 2008 roku.

Celem opracowania jest identyfikacja powiązań gospodarstw rolnych ze strukturami doradztwa rolniczego oraz diagnoza ich roli w rozwoju gospodarstw i obszarów wiejskich. Badania przeprowadzono metodą wywiadu kwestionariuszowego na próbie 100 towarowych gospodarstw rolnych dobranych celowo, o sile ekonomicznej co najmniej 8 ESU, o różnych kierunkach produkcji rolniczej zlokalizowanych w następujących gminach: Głogówek, Kietrz, Lubrza, Biała, Skarbimierz i Olszanka<sup>1</sup>. Prezentowany fragment badań wpisuje się w ogólnokrajową dyskusję środowisk naukowych, środowiska doradztwa rolniczego i wiejskiego, samorządów wiejskich i samych użytkowników gospodarstw rolnych nad kształtem doradztwa rolniczego i wiejskiego.

---

<sup>1</sup> W zbiorowości gospodarstw objętych badaniem w poszczególnych grupach obszarowych znajdowało się: o powierzchni 10-15 ha UR – 8% gospodarstw (w 2008 roku – 12,6%), 15,1-20 ha UR – 16% (w 2008 roku – 10,6%), powyżej 20 ha UR – 76% (w 2008 roku – 76,8%). W stosunku do 2008 r. średnia powierzchnia gospodarstwa wzrosła o 4,23 ha i wynosiła 48,20 ha. Kierownicy gospodarstw rolnych to głównie mężczyźni – 97% (w 2008 roku – 91%). Średni wiek głównego użytkownika to 44,7 lat. Struktura wiekowa badanej zbiorowości obejmowała następujące kategorie: do 30 lat – 15% (wzrost o 6% w stosunku do 2008 roku), 31-40 lat – 24% (wzrost o 2%), 41-55 lat – 40% (spadek o 16%) i powyżej 55 lat – 21% (wzrost o 8%). Struktura wykształcenia przedstawiała się następująco: wyższe – 11% (w 2008 roku – 5%), średnie – 49% (w 2008 roku – 45%), zawodowe – 38% (w 2008 roku – 45%), podstawowe – 2% (2008 roku – 5%).

## OCENA USŁUG SYSTEMU DORADZTWA ROLNICZEGO W REGIONIE OPOLSKIM ORAZ JEGO WPŁYWU NA GOSPODARSTWA ROLNE I ICH OTOCZENIE

Podmioty realizujące usługi z zakresu doradztwa rolniczego pełnią funkcje: edukacyjne (polegające na przekazywaniu wiedzy rolnikom w ramach różnych programów w formie doradztwa indywidualnego i grupowego, kursów, szkoleń, wykładów, dystrybucji specjalistycznych wydawnictw), wdrożeniowe (polegające na zachęcaniu rolników do stosowania nowych rozwiązań technicznych, technologicznych, ekonomicznych i organizacyjnych), informacyjne (polegające na zbieraniu, przetwarzaniu i rozpowszechnianiu wśród rolników różnych informacji, w tym również rynkowych) [Zawisza 2013]. Usługi z zakresu doradztwa rolniczego są realizowane przez publiczne ośrodki doradztwa rolniczego, instytucje prywatne, związki branżowe, stowarzyszenia i organizacje pożytku publicznego. W 2013 roku 86% rolników biorących udział w badaniu deklaroowało udział w szkoleniach organizowanych przez te ośrodki, a 14% rolników nie brało udziału w szkoleniach. W badaniach przeprowadzonych w 2013 roku 58% rolników deklaroowało stały kontakt z doradcami rolniczymi, a 41% określiło je jako sporadyczne. Jedynie 1% biorących udział w badaniu nie miał kontaktu z doradcami rolnymi. Może niepokoić fakt, że ponad 40% użytkowników towarowych gospodarstw rolnych jedynie sporadycznie wchodzi w kontakt z doradcami rolnymi.

Rolnicy utrzymujący zarówno stałe, jak i sporadyczne kontakty z doradcami rolnymi poszukiwali głównie informacji z zakresu:

- możliwości korzystania ze środków pomocowych Unii Europejskiej (80%),
- warunków uzyskania dopłat bezpośrednich (51%),
- kierunków najbardziej opłacalnej produkcji (39%),
- nowych odmian roślin i ras zwierząt (33%),
- nowych środków ochrony roślin i ich stosowania (32%).

Rzadziej poszukiwano informacji o możliwościach zbytu produkcji (16%), cenie i miejscu zakupu środków do produkcji (17%). Z porównania najczęściej poszukiwanych informacji w 2008 i 2013 roku wynika, że rolnicy coraz lepiej radzą sobie ze zbytem produkcji i stale wzrasta zapotrzebowanie na informacje o możliwościach pomocowych UE (tab. 1).

Jedną z podstawowych usług systemu doradztwa rolniczego są szkolenia, które oferują ośrodki doradztwa rolniczego, organizacje pożytku publicznego, prywatne firmy doradztwa rolniczego i wiejskiego, a także związki branżowe. Oferta ta obejmuje szeroki zakres tematyczny, realizowany przez różne podmioty:

- uprawa i ochrona roślin (doradztwo publiczne, związki branżowe),
- stosowanie środków ochrony roślin sprzętem naziemnym (doradztwo publiczne, doradztwo prywatne),
- zasada *cross-compliance* (doradztwo publiczne, doradztwo prywatne),
- nowe technologie (doradztwo publiczne, organizacje pożytku publicznego, przedstawiciele handlowi korporacji, związki branżowe),
- PROW 2014-2020 (doradztwo publiczne, ARiMR, organizacje pożytku publicznego – LGD),
- ochrona środowiska/rolnictwo zrównoważone (doradztwo publiczne, organizacje pożytku publicznego, doradztwo prywatne),

Tabela 1. Rodzaje informacji poszukiwanych u doradców rolnych  
 Table 1. Kinds of information sought from the farm advisors

Rodzaj informacji Kind of information	Odpowiedzi respondentów (%) Respondents' replies (%)	
	2013	2008
Możliwości korzystania ze środków pomocowych UE Possibility to use EU assistance means	80	62
Warunki uzyskania dopłat bezpośrednich Conditions of acquiring direct funds	51	31
Kierunki najbardziej opłacalnej produkcji Trends concerning the most effective production	39	36
Nowe odmiany roślin i rasy zwierząt New plant species and animal breeds	33	43
Nowe środki ochrony roślin i ich stosowanie New plant protection products	32	48
Nowe nawozy i ich stosowanie New fertilizers and their use	23	30
Cena i miejsce zakupu środków do produkcji Price and place of production means purchase	17	15
Możliwości zbytu produkcji Production sale possibilities	16	36
Inne (jakie?) Kierunki rozwoju rolnictwa Other (what?) Trends in development of agriculture	1	.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań zrealizowanych w 2013 roku i badań z 2008 roku [Bisaga i in. 2010].

Source: own case study on the basis of the research conducted in 2013 and 2008 [Bisaga et al. 2010].

- chów zwierząt (doradztwo publiczne, związki branżowe),
- pozyskiwanie środków unijnych (doradztwo publiczne, organizacje pożytku publicznego, doradztwo prywatne),
- BHP w rolnictwie (doradztwo publiczne, organizacje pożytku publicznego, doradztwo prywatne),
- rachunkowość, finanse, biznesplany i inne (doradztwo publiczne, organizacje pożytku publicznego, doradztwo prywatne).

W okresie 2008-2013 zaobserwowano nie tylko zmiany w strukturze podmiotów realizujących usługi szkoleniowe, lecz także w preferowanych przez rolników obszarach tematycznych szkoleń. Wśród nowych podmiotów, które włączyły się do działalności szkoleniowej są głównie organizacje pożytku publicznego (LGD, związki branżowe) oraz przedstawiciele handlowi dużych koncernów międzynarodowych, które dzięki tym usługom rozwijają swoje sieci powiązań z rolnikami. Wciąż aktualnymi i cieszącymi się największym zainteresowaniem tematami szkoleń są:

- uprawa i ochrona roślin,
- chemizacja,
- *cross compliance*,

- PROW 2014-2020,
- możliwości pozyskiwania środków unijnych,
- ochrona środowiska i problemy bhp w rolnictwie.

Z badań wynika, że wzrasta zainteresowanie szkoleniami w zakresie chowu zwierząt inwentarskich, możliwości pozyskiwania środków pomocowych z Unii Europejskiej, a także nowych technologii w rolnictwie. Rolnicy biorący udział w badaniu poszukiwali też informacji dotyczących kierunku rozwoju własnego gospodarstwa i układania planu biznesowego dla gospodarstwa.

Kierownicy badanych gospodarstw ocenili poziom i warunki szkolenia w ośrodkach prowadzących te szkolenia (tab. 2). Nie wyodrębniono tu ośrodków publicznych, prywatnych i branżowych. Oceniając ogólnie poziom szkoleń jednostek doradztwa rolniczego i wiejskiego rolnicy postawili im wysoką ocenę (67,4% odpowiedzi). Prawie 71% respondentów uznało, że związek szkolenia z wykonywaną przez nich pracą jest duży. Wysoka też była ocena pomocy rolnikom ze strony osób prowadzących szkolenia (w opinii ponad 75% respondentów). Tylko 58% respondentów wysoko oceniła jakość i użyteczność materiałów do szkolenia przygotowanych przez ośrodki prowadzące te szkolenia. Jedynie 58% biorących udział w badaniu wysoko oceniło jakość pomieszczeń, w których odbywały się szkolenia. Te dwie ostatnie oceny powinny być przedmiotem analiz ośrodków prowadzących szkolenia.

Tabela 2. Ocena poziomu i warunków szkolenia  
Table 2. Evaluation of the level and conditions of training

Rodzaj oczekiwań Kind of expectations	Poziom szkolenia (udział % odpowiedzi) Level of training (% of replies)			
	niski low	średni medium	wysoki high	bardzo wysoki very high
Zaspokojenie Pana/Pani potrzeb szkoleniowych Fulfilling your training needs	0	29,1	67,4	3,5
Związek z wykonywaną przez Pana/Panią pracą Relevance to your job	0	25,6	70,9	3,5
Pomoc ze strony osób prowadzących szkolenia w przyswajaniu przez Pana/Panią materiału Assistance from the trainers with acquiring the knowledge from the studied material	0	22,1	75,6	2,3
Jakość i użyteczność materiałów szkoleniowych Quality and usefulness of the training materials	1,2	34,9	58,1	5,8
Jakość pomieszczeń, w których odbywało się szkolenie Quality of the training rooms	2,3	25,6	58,1	14,0

Źródło: jak w tabeli 1.  
Source: as in Table 1.

Jednostki doradztwa rolniczego poprzez swoje działania wpływają na decyzje kierowników gospodarstw rolnych, poprawę środowiska, kreowanie przedsiębiorczości i podnoszenie konkurencyjności gospodarstw. Zapytano zatem rolników o siłę oddzia-

ływania jednostek doradztwa rolniczego na zachowania ich gospodarstw i poprawę dobrostanu otoczenia (tab. 3). Porównano w tej kwestii opinie rolników w badaniach z 2008 i 2013 roku.

Tabela 3. Ocena wpływu jednostek doradztwa rolniczego na zmiany w gospodarstwach i ich otoczeniu

Table 3. Estimation of the influence of farm advisory system units on households and their surroundings

Wyszczególnienie Specification	Stopień wpływu (%) Degree of influence (%)							
	bardzo duży very big		duży big		mały small		bardzo mały very small	
	2008	2013	2008	2013	2008	2013	2008	2013
Wzrost dochodów gospodarstw Growth of households income	6	4	37	46	39	44	10	6
Podnoszenie konkurencyjności gospodarstw Boosting competitiveness of households	6	4	41	55	39	31	6	10
Poprawa stanu środowiska na obszarach wiejskich Improvement of the state of environment in rural areas	9	4	43	52	30	35	10	9
Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców wsi niebędących rolnikami Raising vocational qualifications among non-farming rural dwellers	11	4	27	37	36	42	19	17
Kreowanie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Creating entrepreneurship in rural areas	.	4	.	35	.	51	.	10

Źródło: jak w tabeli 1.

Source: as in Table 1.

Trudno jednoznacznie ocenić opinie rolników na temat wpływu organizacji doradztwa rolniczego na wzrost dochodów gospodarstw i podnoszenie ich konkurencyjności, a także na poprawę stanu środowiska oraz kwalifikacji zawodowych mieszkańców wsi niebędących rolnikami oraz na kreowanie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Można uznać, że ta ocena jest średnia i nie zmieniła się w prezentowanych okresach badawczych.

Interesujące było usłyszeć opinię rolników w kwestii potrzeby stworzenia regionalnej platformy cyfrowej, która w sposób interaktywny przekaże ważne informacje rolnikom z zakresu: polecanych w regionie odmian roślin i ras zwierząt, dawkowania nawozów w związku z sytuacją klimatyczną, rodzaju oprysków w związku z sytuacją klimatyczną, zagrożeń występujących w hodowli, koniunkturą na różnych rynkach, odbywa-

jących się imprez edukacyjnych, najnowszych wyników badań naukowych, zagrożeń klimatycznych. 95% kierowników gospodarstw biorących udział w badaniu widzi potrzebę stworzenia takiej regionalnej platformy, 5% nie widzi takiej potrzeby. W tabeli 4 zaprezentowano odpowiedzi rolników w kwestii zapotrzebowania na informacje w ramach regionalnej platformy cyfrowej.

Tabela 4. Struktura tematyczna regionalnej platformy cyfrowej w oczekiwaniach rolników  
Table 4. Thematic structure of the regional digital platform in farmers' expectations

Rodzaj informacji Kind of information	Odpowiedzi respondentów (%) Respondents' replies (%)
Polecane w regionie odmiany roślin i ras zwierząt Kinds of plants and animal breeds recommended in the region	41
Dawkowanie nawożenia w związku z sytuacją klimatyczną Dosage of fertilizers due to the climatic situation	43
Rodzaje oprysków w związku z sytuacją klimatyczną Kinds of sprays due to the climatic situation	48
Zagrożenia występujące w hodowli Hazards present in cattle farming	39
Koniunktura na różnych rynkach Economic situation on different markets	46
Odbywające się szkolenia, pokazy, konkursy Current trainings, shows, competitions	49
Najnowsze wyniki badań naukowych Latest results of scientific research	48
Zagrożenia klimatyczne Climatic risks	55

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań zrealizowanych w 2013 roku.  
Source: own case study on the basis of the research conducted in 2013.

Trudno jednoznacznie ocenić wypowiedzi rolników. Z jednej strony prawie wszyscy widzą potrzebę stworzenia regionalnej platformy cyfrowej, która w sposób interaktywny pokazywałaby ważne dla nich informacje związane z produkcją w gospodarstwie, z drugiej jednak poszukiwaliby dla siebie różnych informacji.

## PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Na obecnym etapie transformacji europejskiego modelu rolnictwa wiedza staje się fundamentalnym czynnikiem nadającym zasobom produkcyjnym w rolnictwie wartość ekonomiczną i determinującą ich użyteczność. W tych okolicznościach głównym wyzwaniem stojącym przed systemem doradztwa rolniczego jest wzmocnienie zdolności innowacyjnych rolnictwa i przyspieszenie postępu technologicznego, organizacyjnego i społecznego. Z tej perspektywy system doradztwa rolniczego musi zostać osadzony w systemie wiedzy i informacji rolniczej oraz realizować cele regionalnych strategii



rozwoju wsi i rolnictwa. Ich wykonanie będzie możliwe również dzięki instrumentom wsparcia PROW 2014-2020. Wdrożenie tych instrumentów stanowi drugą płaszczyznę wyzwań stojących przed regionalnymi strukturami doradztwa rolniczego. Uwzględniając cel opracowania, po przedstawieniu wyników badań, można sformułować następujące wnioski:

1. Doradztwo rolnicze i wiejskie jest realizowane przez publiczne ośrodki doradztwa rolniczego, firmy prywatne, stowarzyszenia i organizacje pożytku publicznego. Na Opolszczyźnie wciąż największą popularnością cieszy się Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Łosiowie. Coraz odważniej na rynek doradztwa rolniczego wchodzi firmy prywatne. Najczęściej realizowane przez nie usługi to doradztwo ekonomiczno-finance, prawne i plany biznesowe.

2. Analiza rodzajów wiedzy poszukiwanej przez rolników w systemie SDR potwierdza, że w regionie opolskim rozpoczął się nowy etap transformacji rolnictwa. Respondenci najbardziej są zainteresowani wiedzą przyczyniającą się do postępu technologicznego w gospodarstwach rolnych. Jej dyfuzję może ułatwić regionalna platforma internetowa, której potrzebę potwierdzili prawie wszyscy respondenci.

3. Doradcy rolni i organizacje doradztwa rolniczego i wiejskiego mają w ocenie mieszkańców wsi ugruntowaną pozycję. Zdumiewa zatem fakt, że tylko 58% rolników biorących udział w badaniu ma stały kontakt z doradcami i aż 41% ma jedynie kontakt sporadyczny. Zatem prawie połowa kierowników towarowych gospodarstw rolnych nie widzi potrzeby stałego podnoszenia i uzupełniania wiedzy z zakresu szeroko rozumianej produkcji i ekonomiki swojego gospodarstwa.

4. Rolnicy poszukujący informacji u doradców rolnych znajdują potrzebne dla siebie informacje i relatywnie dobrze oceniają poziom szkoleń i adekwatność do swoich potrzeb.

## LITERATURA

- Bisaga A., Sokołowska S., Szewc P., 2010. Endogenne i egzogenne warunki trwałego rozwoju towarowych gospodarstw rolnych regionu opolskiego. Uniwersytet Opolski, Opole.
- Brodziński Z., 2013. Uwarunkowania rozwoju publicznego doradztwa rolniczego w kontekście oczekiwanej współpracy środowisk naukowych z praktykami. W: Publiczne doradztwo rolnicze wobec wyzwań przyszłości i oczekiwań mieszkańców wsi. Red. J. Kania, L. Leśniak. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Kraków, 142.
- Chyłek E.K., 2012. Kierunki rozwoju doradztwa rolniczego w Polsce. Zag. Doradz. Roln. 4, 22-41.
- Chyłek E.K., 2012. Uwarunkowania innowacyjnego rozwoju sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich w ramach polityki rolnej. CPF Agrolinia, Warszawa.
- Drygas M., 2012. Postulowany system doradztwa rolniczego w Polsce po 2013 r. w świetle wymogów Komisji Europejskiej. Biuro Analiz Sejmowych BAS 2255/12, Warszawa.
- Drygas M., 2013. Przesłanki do rozwoju publicznego doradztwa rolniczego w Polsce. W: Publiczne doradztwo rolnicze wobec wyzwań przyszłości i oczekiwań mieszkańców wsi. Red. J. Kania, L. Leśniak. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Kraków, 37.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFPROW). 2011. KOM (2011) 627. Wersja ostateczna.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustana-

- wiające określone systemy wsparcia dla rolników oraz zmieniające rozporządzenia (EWG) nr 2019/93, (WE) nr 1452/2001, (WE) nr 1453/2001, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 1251/1991, (WE) nr 1254/1996, (WE) nr 1673/2000, (EWG) nr 2358/71 i (WE) nr 2529/2001. Dz. U. L 270 z 21.10.2003.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz rozwoju obszarów wiejskich (EFPROW). 2005. Dz. U. UE L 277/1 z 21.10.2005.
- Tomczak F., 2009. Wyzwania i siły rozwojowe wsi i rolnictwa w warunkach globalizacji gospodarki światowej. W: Wokół trudnych problemów globalnego rozwoju obszarów wiejskich, gospodarki żywnościowej i rolnictwa. Red. K. Duczkowska-Małysz, A. Szymecka. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, 188.
- Wiatrak A.P., 2013. Doradztwo rolnicze w literaturze – stan badań krajowych i europejskich nad doradztwem rolniczym. W: Publiczne doradztwo rolnicze wobec wyzwań przyszłości i oczekiwań mieszkańców wsi. Red. J. Kania, L. Leśniak. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Kraków, 21-33.
- Zawisza S., 2013. Potrzeby doradcze w świetle opinii rolników i przemian systemu doradztwa rolniczego w Polsce. W: Publiczne doradztwo rolnicze wobec wyzwań przyszłości i oczekiwań mieszkańców wsi. Red. J. Kania, L. Leśniak. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Kraków, 82-104.

#### **FUNCTIONING OF A FARM ADVISORY SYSTEM ACCORDING TO THE FARMERS OF THE OPOLE VOIVODESHIP**

**Summary.** Farm advisory system is a unique form of long-lasting education of farmers and rural area dwellers. This attribute is significant as far as a transformation of European agriculture is concerned which resulted in creating a farm advisory system for the territorial scope Europe. The effectiveness of the system depends on many factors mainly, however, on active trust of farmers in the knowledge they acquire. The case study uses a questionnaire data collecting method in the households of the Opole voivodeship. On their basis the place and aim of a farm advisory organisation in the system of both agricultural knowledge and information have been determined as well as kinds of knowledge sought by farmers. The respondents' evaluation of the significance of this institutional structure in the development of households and in the local development has also been presented. A question of the use of regional internet platforms in the realisation of farm advisory system tasks has been considered. The case study ends with conclusions and recommendation referring to the challenges to be faced by the regional structures of a farm advisory system.

**Key words:** farm advisory, structures of a farm advisory, farm knowledge and information, advisory services, subject of workshops

*Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 28.03.2014*

*Do cytowania – For citation: Sokołowska S., 2014. Funkcjonowanie systemu doradztwa rolniczego w opinii rolników województwa opolskiego. J. Agribus. Rural Dev. 1(31), 123-132.*